BERNARDINI
TELESII
CONSENTINI
De Colorum Generatione Opuſculum.

14-70-24

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Cum Superiorum facultate.
NEAPOLI,
Apud Ioſephum Cacchium.
Anno M D LXX.

BERNARDINI CONSENTINI DE COLORVM GENERATIONE OPVSCVLVM.

Lucem, uel calorem ſummum, & in tenuitate exiſtentem, uel eius ſpeciem eſſe.
Cap. I.

LVCEM à calore ſummo in tenuitate conſtitui,& vel calorem ſummum in tenui, in proprio nimirùm exiſtentem ſubiecto, uel eius omninò ſpeciem eſſe illã, & in Commentarijs de Natura ſatis eſt, ut opinor, declaratum, & per ſe patere uidetur: ſiquidem neque à calore ullo in nondum tenui facta re, neque in ulla tenuitate à languente calore fieri uiſa eſt vnquàm; at ſtatim in re quauis, ſimul ac ſummus eam corripuit, penituſque exuperauit, & tenuẽ fecit calor: at neque tamen ueluti quò robuſtior eſt calor, ſic itidem quò tenuiori indatur rei, eò ſplendidior fit lux. Quin ingẽs, robuſtaque in tenuitate ſumma fieri non poteſt; ſiquidem nec robuſtus calor, cuius manifeſtè opus eſt lux. Neque igitur uel Terris, uel Cœlo proximus aer, neque ipſi cœleſtes orbes ab eodem ſoli, at minùs in ſeipſum collecto, conſtituti calore, lucidi apparent; exilis ſcilicet, & per tenuitatem diffuſus calor, nec proprias uires, nec ſeipſum, aut propriã ualenter manifeſtat ſpeciem. At uel nõ ſumma opus habens tenuitate lux in craſsitie omninò fieri non poteſt: neque igitur uel per uapores modicè in ſeipſos ſpiſſatos, neque in paulò craſsiore fumo, quiuis ei inexiſtat calor, lux elucet ulla; at in tenuiori eo facto ſtatim emicat: ut, quod dictum eſt, calor ſummus, robuſtuſque, & certa in tenuitate exiſtens, uel eius certè ſpecies uideri omninò debeat lux.

Lucem robur à caloris robore, puritatem à tenuitate habere, & albam ſui natura eſſe; à craſsitie autem impurari, & alijs intingi coloribus.
Cap. 2.

 Quoniam

QVoniam lux ut fiat, ſummo caloris robore, ueraq; opus eſt tenuitate; quæ uel ab imminuto calore, uel in non pura fit tenuitate, non integra ea nigeſque fieri, vel non pura, ſynceraque uideri debet; ſed uel imminuta, & languens, uel impura, fœdataque; & imminuta quidem quæ à languente calore, impura verò quæ in quauis fit craſsitie. Neque enim dubitare licet integra ea, robuſtaque eſſe entia, quibus agens natura integra ineſt, uigenſque; & pura, quæ à natura conſtituta ſunt; materiam penitùs exuperante. Et manifeſtè quæ lux in ſeipſam ſpiſſata eſt magis, cui ſcilicet copioſior ineſt calor, ea uiget magis, & uiſum ueluti ferit; quæ contra tenuior eſt, quæ ſcilicet ab exili facta eſt calore, languet ea, & uiſum ne mouet quidem. Manifeſtè itidem iuxta diuerſam tenuitatem diuerſæ fiunt flammæ, Albæ, Puniceæ, Flauæ, Virides, Cæruleæ, Purpureæque. Et Sol ipſe, eiuſque lux uapores, nubeſque, & aquas pertranſiens, & ferratile uitrum, omnibus intingi uidetur coloribus. Abſit uerò ut lucis omnes ꝓprij uideri poſsint, uel alius omninò ullus, niſi albus; qui nimirũ in Sole ſpectatur nihil ab interpoſitis uaporibus fœdato, impuratoque. Et in flammis in materia accenſis benè à calore exuperata; reliqui non lucis magis proprij, quàm tenebrarum uideri debent. Lux igitur, quod dictum eſt, à robuſto quidem calore integra, pura uerò in uera fit tenuitate; & alba ſui natura, craſsitiei indita, uel craſsitiem permeans, fœdatur, & ad nigrum, obſcurumque agitur.

Colores lucem eſſe imminutam, fœdatamq;, & lucis omninò, tenebrarumq; eſſe medios.

Cap. 3.

LAnguere porrò, & inuiſilis fieri lux uiſa, quæ à languẽte calore; & impurari, fœdarique, quæ in craſsitie fit: quæ utrumque patitur, quæ ſcilicet & ab imminuto calore, & craſsis fit in rebus, ea nec uiſilis ampliùs, nec pura, ſed inuiſilis omninò, impuraque, & pro alba, punicea, flaua, uiridis, cærulea, purpureaque; calor nimirùm pro luce fieri uidetur. At & inde colores à luce tenebris immiſta conſtitui, & lucis omninò, tenebrarumque medios eſſe patere poteſt, quòd non uiſilis quidem per ſe color, at lucem intingere, colorareque, & in luce omninò uideri eſt aptus: quæ enim

immutant,

immutant,corrumpuntq́ue,& in propriam agũt naturã,contraria, vel è contrarijs conſtituta,& quæ idẽ operantur, ſimilia omninò videri debent.Nec verò quæ à vaporibus,& fumo,aquiſve,& vitro patitur lux,non à tenebris pati ea videatur, ꝙ tenebræ nullæ ijs ineſſe apparent;ſiquidem quę per ſe inuiſilia ſunt,quę ſcilicet,quod lucis proprium eſt,nõ habent,tenebricoſa omninò videri debẽt: & quæ non verè tenuia facta ſunt,ſed craſsitiei proprij tenebrarũ ſubiecti participiã ſunt,tenebrarũ omninò omnia participia videri debẽt. Colorum itaque albus ĩminuta lux, reliqui verò fœdata inſuper videri debent.

Qui colores albo proximiores, & qui remotiores, nec eorum tamen differentias omnes inquirendas eſſe. Cap. 4.

QVONIAM lux ſui natura alba eſt,& ad nigrum,obſcurumq́; ibi agi videtur, vbi craſsitiei, atque opacitati immiſcetur; colores, in quos minùs ab opaco paſſa, ij omninò albo proximiores;remotiores verò videri debẽt, in quos craſsitiei magis immiſta agi apparet: puniceus igitur albo proximus,tũ flauus;per tenuiſsimos .n. vapores,& qui in aquas craſſeſcere nequeãt,puniceus ſpectatur Sol, per craſsiores verò flauus.Puniceus itaq; Sol, & Luna ventos denũtiat vſquequaq;,in quos,vapores diffundi uiſi ſunt longè tenuiſsimi. At flauus,croceuſq́;,atq; aureus vel Ptolomæi teſtimonio pluuias perſæpè; per craſsiores nimirùm vapores, & qui in aquas haud ægrè craſſeſcant,conſpectus. Flaua itidem ſecunda Iridis circumferentia, quæ puniceæ interdũ,viridiſq́; eſt media;& flãmæ per tenuiſsimũ fumũ puniceæ,flauæ verò per craſsiorẽ ſpectantur. Multo certè puniceæ quæ ſunt,q̃ flauæ viuæ magis,magiſq́; viſum ferientes;luce nimirùm in illis minùs paſſa. Et in ferratili uitro manifeſtè puniceus in flauum,at ſubrufum,croceumq́; deſinere videtur, tum opaco aſsiduè commiſtus magis à puniceo,ſubrufoq́;, & croceo recedere magis,magiſque flauus fieri,& ad uiridem uergere magis, & uiridis fieri tandem: veluti igitur craſsior factus flauus, croceuſq́; uiridis uidetur. Et ſi Solem intuens, paulatim oculos contrahas; aduenienti nimirùm luci ita aditum occludas, ut non integra amplius,puraque,ſed ab interpoſitis rebus paſſa quid, immutataque ſubeat:pro albo,puniceum primum,minimè ſcilicet impurata eius luce,mox flauum, purpureum poſtremò intueare;aſsiduè ſcilicet eius luce magis fœdata, atque ad nigrius, obſcuriuſque acta.

Nec

Nec uerò flauus, quàm puniceus eſt, albo proximior uideatur, quòd ſenſui ita uideatur, & quòd ex albioribus omninò rebus, & ex albo, puniceoque confici interdum videtur: neque enim flauus eſt is, ſed albus omninò exile quid immutatus, & albidus dici poſſit. Et manifeſtè permagnum inter hunc, & verè flauum, croceumque ſpatium intereſt, & albo omninò ille proximus, hic verò viridi contiguus apparet, & qui ſi paululum quid obſcuretur, viridis omninò fiat. Et puniceum, vt dictum eſt, à flauo excipi, & à viridi flauum, à calore nimirùm hos fieri minùs vincente, minuſque attenuante, & lucem omninò vtrumque eſſe, magis ab opaco paſſam, impuratâque, inde etiam perſpicuum fieri videtur, quòd ſanguis, qui non bellè concoquitur, pro puniceo, rubroque, flauus fit, croceuſque: & puniceus carnis color in flauum inuertitur, croceumq́; & ſi minùs etiam concoquatur, pro flauo viridis etiam fiet, & flauus, croceuſque carnis color, in viridiem tranſibit. Viridem cæruleus excipit, cæruleum purpureus, vt in ſerratili itidem vitro intueri licet, & omninò cæruleus paulò obſcurior factus in purpuream tranſire apparet. Nec verò colorum reliquorum omnium differētiæ inquirendæ videri debent; quæ nimirùm innumeræ, longeque obſcuriſsimæ videri poſſunt. Siquidem, vt in Commentarijs de Rerum Natura expoſitum eſt, nec tenuitas in craſsitiem, nec lux in tenebras, quarum medij apparēt colores, veluti gradibus, ſaltibusve, ſed paulatim, & veluti fluxu agi videntur. Tum non vna modò lux vni inditur tenuitati, ſed cuiuis quæcunque, veluti & calor. Nec verò vel ab opacitate eadem, diuerſis prædita viribus lux, vel ijſdem etiam, at copioſior indita; nec lux eadem omninò à diuerſa opacitate, modo eodem intingi videri poteſt. Vel ſingulæ igitur colorum differentiæ in innumeras diuidi poſſe videntur, & colores, qui nihil ſpecie inter ſe, nitore certè ſplendoreque plurimùm differūt. Vel æquè vigens ſcilicet lux, eidemque immiſta opacitati; at paulò indita copioſior, vel nihil copia differens, at robore, vel & copia, & robore eadem omninò lux, at magis opacæ indita rei, proximo quidem, at non eodem omninò coloratur colore. Siquidem, vt in Iride ampliùs declaratum eſt, quæ robuſtior eſt lux, minùs ea ab opaco exuperatur, minuſque impuratur: innumeris præterea modis colores inter ſe commiſceri poſſunt; vt quod dictum eſt, verè innumeræ eorum differentiæ, & quarum ortus pacto nullo, nullaq́; explicari poſsit ratione.

Albedinem

Albedinem tenuitatis propriam, & caloris omninò eſſe opus:
Nigredinem contrà craſsitiei propriam, & frigoris opus.
Cap. 5.

NEC verò non qualis uiſa eſt, tenuitatis propria, & caloris omninò opus albedo videatur, quòd craſſioribus,frigidiſque ineſſe apparet rebus, niui, glaciei,grandini, criſtalloque & marmori num, vt in Commentarijs de Rerum Natura expoſitum eſt,& ea omnia, & quæcunque alba apparent,craſſaque è tenuib. omninò omnia, & ſi quidem à frigore compactis, minimè in craſsitiem actis,at veluti ligatis modò, gelatiſque conſtituta videri debent;nō magnum ſcilicet nec aeri, nec ſupremis Terræ partibus inexiſtens frigus tenuitatem in veram agere craſsitiem minimè poteſt:ſed, vt dictum eſt,veluti ligat eam modò,coercetque, & compingit. Neque igitur eorum,quæ gelat, vel molem imminuit vel tranſpicuitatem adimit;at vtrunque agat, ſi tenuitatem in craſſitiem ſpiſſet. Ea modò è tenuibus compacta nigra fieri videntur, quæ à calore concreſcunt,nec tamen omnia; ſed ea tantùm è quibus tenuitatem omnem eduxit,& quæ verè craſſa fecit calor: nam è quibus non omnem emunxit tenuitatem,alba ea remanēt; quod animalium oſſa,denteſque,& vngues declarant. Præterea & ſal è marina aqua concretum,& ouorum alba ab igne durata, ea nimirùm omnia,in quæ ſucci concreuere non valdè diſsimilares, & viſcoſi, tenaceſque, quorum ſcilicet exigua pars ſeorſùm ab alijs in ſummam agi poſsit tenuitatem, & qui vel huiuſmodi factæ egreſſum elabenti ægrè præbeant,eaque elapſa contingantur dureſcātque. Age verò, vt res vniuerſa magis etiam in aperto ponatur, in ijs,quæ in noſtro corpore,noſtroque à calore fiunt,num albedo tenuitatis propria ſit;& num colores, quo nobis expoſitūm eſt modo,fiant,intueamur. Neque enim ſuccorum colores, ut Antiquioribus viſum eſt,propterea tales ſinguli,quòd viſcerū,in quibus fiunt, talis eſt color; quin viſcera potius ijs ſingula coloribus donata videri debent,quòd ex ijs confecta ſunt ſuccis, vt quæ in vteris maternis conſtituuntur,declarant Propterea igitur ſucci ſinguli tales, quòd à calore tanto facti,tātaque donati ſunt tenuitate; veluti qui ab igne conficiuntur,qui ijſdem in albis,& vel ex ijſdem rebus,at à diuerſo confecti calore,colore donantur diuerſo. Longè diuerſiſſimi cibi in ventriculo concocti,attenuatique in tenuem,albamq; aguntur

aguntur rem: at uel tenuiores eius partes ampliùs in iecinore concoctæ, rubeſcunt; perlanguens nimirùm uentriculi calor cibos neque in ualdè diuerſa, neque in ualdè tenuia inuertit. Aequè igitur, lenteque uniuerſos attenuans, nec quam eorum partem ampliùs attenuauit, ſtrenuè eam educens, in tenuem omnes, nec in ualdè disſimilarem agit rem. At non uehementior iecinoris calor, ſed in longè diuerſa, tenuiora, quæ inerant, non in uapores modò, ſed in aquam, aut aquæ ſimilem, albam omninò, liquidamque rem; paulò crasſiora in ſanguinem tenuem, puniceumque & nitidum, qui nimius nõ eſt: qui nimirùm nullas, aut perexiguas eius partes plus alijs attenuat, atque in uapores agit. Id enim ubi fit, crasſior, nigriorque fit ſanguis. Alia etiam in flauam bilem, in quibus ſcilicet amplius concoctis, maioreque donatis calore plures in uapores actæ ſunt partes, & in atrã etiam alia, è quibus nimirùm tenuitas emuncta eſt omnis. At in corde albidior fit ſanguis; à robuſtiore enim calore ampliùs attenuatur, & non ualdè disſimilaris non in diuerſas agitur res: tum & aer ei admiſcetur. Et in mulierum papillis longè albisſimus, à perblando muliebri calore diu in uenis cõcoctus, nec disſimilaris, ut dictum eſt, nec uiſcoſitatis expers: qui igitur, ſi quæ ipſius partes ſeorſum à reliquis magis attenuatæ ſint, elabẽtes eas retinere queat, coercereque. In uaſis itidem ſeminarijs, atque in teſtibus albeſcit, at nõ æquè, atque in papillis, quòd robuſtior maſculinus calor tenuitatem multam ingenerat, & ingenitæ egreſſum patefacit. Tenaciùs itaque & magis uiſcoſum ſemen, & minùs tenue, & album minùs. Caro itidem, tenuitas nimirùm è uenis elapſa; & à calore quidem, at non uehemente, concreta, alba uniuerſa, quam præſertim nullis ambiens calor, aut paucis tenuioribus partib. ſpoliauit. Frigidam itaque incolentes regionem, & ſub tecto, atque in ocio uitam degentes, albo corpore omnes: at non, calidam inhabitãtes, neque ſub dio laborioſam degentes uitam; ſed omnium pellis nigreſcit tenuibus ſcilicet partibus à calore eductis quouis. Niger etiam, craſſuſque ſanguis omnis è uenis elapſus, quod tenuitas ex eo elabitur omnis. Et niger ſanguis, craſſuſque; Galeni teſtimonio, in calidis, ſiccisque corporibus, & in huiuſmodi anni temporibus, & regionibus, conſtitutionibus, uitæ ſtudijs, ac uictus ratione, ac denique cibis crasſis, ſiccisque; ubique nimirùm ob tenuiũ partium abſceſſum, cum quibus & albedo elapſa eſt omnis, ijs itidem in corporibus perpetuò nigriores fiunt pili, in quibus tenuitas, quæ in pilos compingitur, tenuioribus ſui partibus magis ſpoliatur, magisque fit craſſa: albiores contrà in quibus minùs illa craſſeſcit. In

uniuerſum

vniuerſum itaque qui calido, ſiccoque ſunt corpore, & qui ſub ca lido degunt Cœlo, nigros habent, criſpoſque pilos, quòd magnus eorum proprius cutis calor, & ab ambientis æſtu aſsiduè adauct⁹, quam facit tenuitatem, minimè puram, minimeque vniformē facit: ſed fuliginibus multis immiſtam, & alias eius partes longè alijs tenuiores, ijs itaque à robuſtiore calore eductis omnibus, quæ reliqua facta eſt, craſſa remanet, fuliginoſaque: nam impuram diſsimilaremque à vehementiore calore tenuitatem fieri, ſatis eſt, ut opinor, in Commentarijs de Rerum Natura declaratum; contrà qui frigido, humidoque ſunt corpore, & qui frigidas incolūt Terras, flauos habent, rectoſque pilos, quòd languens eorum calor, quam facit tenuitatem multò puriorem, multoque magis ſimilarem facit. Et vel benè ille tenuet, beneque leue nactus ſubiectum, at externum reformidans frigus, elabi pigreſcit. Nec verò quòd ſub frigido degentibus Cœlo magnus ineſt in viſceribus calor, talis & externæ cuti ineſſe videatur, quin propterea ille magnus, quòd ab ambientis frigore reiectus ex externis in internas receſsit partes. Et tenuitatis omninò copia flauos his fieri pilos, nigros verò illis, inde apertiſsimè intelligere licet; quòd, vt dictū eſt, criſpi etiam illis, recti ijs fiunt. Fluens enim ſui natura tenuitas in rectum omninò fluit, & qui igni admouentur pili propter eà criſpi fiunt, quòd tenuioribus ſui partibus ſpoliati, ſeſe veluti retrahunt, colliguntque, ſeparari, diuidique à ſeipſis nolentes. Qui verò medio ſunt corpore, & qui medium incolunt tractum pilos medios habent, modicè ſcilicet nigros, & minùs etiam criſpos: quòd medius eorum calor, & modo medio à medio ambiētis calore adauctus, allectuſque mediam facit tenuitatem, medioque elabitur modo. Flaui itidem rectique infantum pili, quòd eorum corpus longè humidiſsimum, & calor minimè vehemens eſt. Florentium ætate nigri, criſpioreſque, quòd & corpus craſsius, & robuſtior calor. Puerorum verò, epheborumque inter vtroſque medij, quòd & corporis diſpoſitio, & calor medius eſt. Senectus verò cana omninò, quòd languens ſenilis calor quàm facit tenuitatem benè puram, beneque vniformem facit, nec fuliginibus itaque, nec partibus omninò alijs ampliùs, aut valdè attenuatis inexiſtentibus vllis pura in pilos concreſcit, nulliſq; tenuioribus ſui partibus ſpoliata. Propria igitur tenuitatis albedo, cum illa ingenita uſquequaque, & vſquequaque illam ſectata, & interempta cū illa: craſsitiei propria nigredo cum illa exorta, & perpetua illius comes, & perpetuò cum illa recedens. Et calor albedinis parens,

ueluti & tenuitatis, propria utramque actione faciens; nigredinē ex accidenti, ueluti & craſsitiem, tenuitatem ſcilicet, cum ea & albedinem educens. At noſtro tamen more Peripateticorum de colorum generatione ſententiam explicemus, examinemuſque.

Aer, & aqua, & Terra alba, ignis uerò, & Sol flaui, & niger color reliquis elementis ab igne combuſtis; colores alij ex horum commiſtione fieri Ariſtoteli uidentur. Cap. 6.

SImplices, inquit, colores ſunt, qui elemēta, putà ignē, aerem, aquam conſequūtur: aer enim, & aqua per ſe ſunt natura alba; ignis autem, & Sol flaui; Terra uerò natura alba eſt, at propter tincturam multicolor apparet: quod in cinere manifeſtum fit; nam exuſto colore, qui tincturam faciebat, albus euadit; non tamen omni ex parte, quòd fumo, qui niger eſt, tingitur. Niger autem color conſequitur elementa, cum in ſe inuicem mutantur. Tum multis interiectis, nigrum, inquit, colorem fieri contingit; cùm aer, & aqua ab igne comburuntur; quare & omnia ambuſta nigreſcunt, uelut ligna, & carbones igne extincto. Simplices igitur colores tot, taleſque ſunt: reliqui uerò ex horum temperamento, & maioris, minoriſque ratione gignuntur.

Nec flauus color ſimplex, nec Sol, atque ignis flaui, nec Terra alba uideri debuit Ariſtoteli. Cap. 7.

RECTE quidem colores, qui primis inſunt corporibꝰ primi uidentur Ariſtoteli, & rectè ad colorum conſtitutionem Solis, eiuſque lucis opera uti uidetur: at neque Sol, neque ignis flaui, nec flauus omninò color ſimplex uideri debuit; nam uel Ariſtoteli ipſi, & Sol, & ignis albi uidentur; ubi ille per purum, nitidumque aerem, hic uerò in benè exuperata conſpicitur re. Et flauus manifeſtè albi, nigrique medius eſt. Ineptiſsimus certè Ariſtoteles uideri debet, qui Terræ inquirens colorem, non Terram ipſam, eamque eius partē, quæ nihil à Sole paſſa eſt unquàm, ſed cinerē intuetur, qui è craſſiſsima quidem ligni parte, & quæ Terræ ſimilis, cognataque uideri poterat, confectus; at plurimo donatus calore, aqua igitur

per eum percolatá, non colorem modò, ſed uires ignis aſſumit, & pro dulci longè fit amariſsima; à Terræ igitur natura quàm lon giſsimè abeſſe videri debet, Proprius Terræ color in profundiſsi mis Terræ partibus inſpiciendus Ariſtoteli erat; & nigerrimus in ijs dubio procul inſpectus eſſet: quin vel non talis ineſſe viſus, talis omninò indendus ei erat; ſiquidem & ipſe ſimplex, veluti & al bus Ariſtoteli poſitus, ſimplici omninò & ipſe corpori indendus erat: Terræ itaque neceſſariò, quæ nimirùm ſola nec alba, nec flaua viſa foret, & quæ iuxta lucem, tenebraſque, & perſpicuitatem, opacitatemque, penitùs igni contraria viſa, contrario omninò colore colorata videri debebat; tenebricoſo itaque, atque obſcuro: ſiquidem ignis color lumen Ariſtoteli uidetur; quòd lumen, inquit, ſit color ignis, perſpicuum eſt ex eo, quoniam nullum alium, quàm hunc inuenitur habere colorem. At vel nuſquàm illũ inſpicienti, vel nulla indaganti ratione ex imis omninò Terræ latebris eruendus Ariſtoteli erat, eſſe eum conſpicienti, & ex eius, albique, & flaui commiſtione reliquos conſtituenti. E ſimplicibꝰ certè albis corporibus flaui ignis actione nuſquàm educẽdus: quæ enim in ſimilaria præſertim agunt, ubi non in propriam ea naturã, propriamque agunt ſpeciem, in mediam certè agunt. Alba itaq; elementa ab igne flauo paſſa, vel flauum, vel colorem aſſumunt, qui albi, flauique medius videri poſsit; quàm longiſsimè igitur à nigro dimotum, diſsidentemque: quæ igitur ab igne, Soleve paſſa, non ignis, Soliſque, nec eorum, Terræque medium, ſed nigrũ aſſumunt colorem, eius eum entis proprium declarant, cui proxi miora ab igne, Soleque facta ſunt; Terræ nimirùm: neque enim vel aer, vel aqua ab igne, Soleque nigreſcere, ſed quæ ex illis, & Terra Ariſtoteli compoſita videntur, apparent, & ibi tantùm omnia, vbi illis eductis ſola reliqua facta eſt Terra.

Nigrum colorem humidi copia fieri Ariſtoteli interdum uiſum fuiſſe.
Cap. 8.

INeptus itidem, atque inconſtans videri poteſt Ariſtoteles, qui quę combuſta ſunt, è quibus ſcilicet humiditas emuncta eſt omnis, vel quæ albiſsima forent, nigra fieri intuitus, nigrum colorem humidi defectu fieri cum ſtatuiſſet; proptereà quòd quædam albiora fieri aſpiceret, quæ ſicciora facta eſſe videri poterant, priore ſen-

tentia improbata, nigrum humidi exceſſus fieri decernit: perpetuò videlicet & color, & effectus quiuis alius, eidem omninò agẽti aſsignandus eſt omnis, contrarijs certè nullus vnquàm; & quod ſemel rectè perſpectum eſt, ſtatutumque in dubium id verti nunquam; ſed perpetuò firmum, ſtabileque, & certum manere debet. Manifeſtè igitur quædam ob humidi defectum nigreſcere intuitis, vel ſi in quibuſdam is lateat, quæ nigreſcunt omnia ob humidi defectum nigreſcere videri omninò debent: & diù is, multumque inquiſitus, dubio procul in omnibus tandem manifeſtus fiat, & vel in ijs, quæ humidi exceſſu nigra fieri Ariſtoteli viſa ſunt, manifeſtus, ut opinor, fiat. Errant, inquit, qui exiſtimant nigra omnia fieri, propterea quòd ipſorum alimentum à calido comburatur: nonnulla enim animalium ſtatim ab initio fiunt nigra, ſicut canes, & capræ, & boues, atque omninò quorumcunque pili, & cutes initio alimentum habent; procedente autem ætate minùs: & puerorum omnium capita initio rufa, propter alimenti paucitatem: atque id manifeſtum eſt; nam capilli imbecilles ſunt, & rari eandem ob cauſam; præterea etiam primùm breues omnibus pueris proueniunt, verùm progrediente ætate nigreſcunt; rurſum ijs coloratis propter affluentis alimenti copiam. Simili modo & circa pubem, ac barbam, cùm primùm cœperint pubeſcere, & lanuginem emittere; hæ quoque fiunt initio rufæ, propter humiditatis paucitatem, quæ in ipſis deſiccetur: vbi verò pluſculum alimenti ad locum defertur, rurſus nigreſcunt. Pili autem in capite plurimo tempore rufi perdurant, propter alimenti inopiam: quoniam quo tempore augetur, etiam hos ſimiliter nigreſcere contingit; quemadmodum & pubis, & capitis pilos. Idcircò autem id eſt; nam quæcunque prolixos habent pilos, ut plurimùm qua parte proximi ſunt corpori, nigriores ſunt; circa ſumma verò flauiores, vt ſunt ouium, equorum, & hominum: propterea quòd ijs pauciſsimum alimentum ad hæc loca deferatur, & exareſcat celeriter. Fiunt & pennæ nigrarum auium, quæ prope corpus ſunt, nigriores omnibus, quæ verò in ſummis partibus ſunt, flauiores. Eodem modo & quæ circa collum ſunt, & omninò quæ modicum capiunt alimentum: maximè autem hoc proſpicitur in animalib⁹ ſubiugalibus; omnium enim pili albi fiunt: locis enim nequeuntibus ſimiliter nutrimentum attrahere, propter calidi imbecillitatem humidum celeriter exareſcens, fit album. Et quæ ſunt circa tẽpora maximè omnium caneſcunt, & in ſumma circa infirma, & laborantia loca.

Cap. 6.

Colorem

Colorem nigrum humidi copia fieri, album verò eius defectu perperàm Ariſtoteli uiſum fuiſſe.

Cap. 9.

NON quidem propterea albus color humidi inopia, niger verò eius copia fieri Ariſt. videri debet, quòd animalium nonnullorum naſcentium pili nigri ſunt, procedente verò ętate albi fiunt: verè enim animantium omnium corpora in ortu humidiora ſunt, & verè aſsiduè ſicciora fiunt omnia; at animalium pili in vteris maternis enati ab vterorum calore exſiccati, nigriq́ue fieri potuere, veluti quæ ab igne, Soleq́ue nigreſcunt; quæ propterea nigriora fiunt, quòd ab eorum calore humiditate omni ſpoliantur. At inde, vt videtur, nigrum humidi copia fieri colligenti Ariſtoteli, ꝙ animantia in ortu humidiora ſunt, nequaquàm puerorum capilli & iuniorum barbæ, pubeſq́ue initio rufæ ob alimenti, humidiq́ue copiam, poſteà verò ob eius inopiam nigriores fieri videri debuere: neque enim hominum corpora in ortu ſicciora, & poſteà humidiora; canum verò, ouiumq́ue, & bouum initio humidiora, & poſteà ſicciora fiunt; ſed animalium omniũ in ortu humidiora ſunt, progreſſu verò ſicciora fiunt. Et vel Ariſtoteli ipſi puerorum capita ob nimiam humiditatem grauari, nec coaleſcere, nec caluariæ omninò oſſa confirmari poſſe videntur: albi itaque, rufiq́; & molles puerorum capilli, quòd è capite enaſcuntur longè humidiſsimo; & quæ aſsiduè ex eis elabitur tenuitas, ab aſsiduè in eos influente reficitur. Et tandiu albi, rufiq́ue, & molles durant, dum & corpora humida permanent: minuti porrò, fragileſq́ue; ſi quidem corpulentiores, ut fiant capilli latis opus habent, & permanentibus poris, qui in molliſsima, humidiſsimaq́ue cute, & ſtatim tenuitate elapſa in ſeipſam recidente fieri non poſſunt. Pueri itaque, fœminæq́ue, & qui humido omninò ſunt corpore, pilis, vtplurimùm, carent; nec barba, aut pubes fit, niſi paulò ſiccioribus factis partibus. Et propterea itidem breues, fragileſq́ue, quòd è tenuitate facti ſunt fluxili; & veluti aquea, & quæ facilè areſcat, facileq́ue diſrumpatur: iuniorum contrà craſsiores, nigriores, robuſtiores, longiores, ſpiſsioreſq́ue, quòd in aridiore iã facto corpore, frequentes, latiq́ pori facti ſint; & quæ ex eo elabitur tenuitas, non tenuiſsima amplius, ſed craſsior iã, viſcoſaq́; ſit, & quæ elaben

elabentes ſui partes retinere queat,coercereque, & in capillos igitur,quales dicti ſunt,concreſcat,eandē ob cauſam & barba, pubeſque initio quidem ruſæ,at aſsiduè nigriores fiunt: è benè enim adhuc molli humidaque parte exoriuntur,at quæ aſsiduè ſiccior fiat, aridiorque veluti corporis partes aliæ omnes. At nec auium ceruices,nec ſubiugalium animalium partes,quæ à ſella atteruntur, ob alimenti,humidique inopiam albiores fieri videri poſſunt: neque enim vel molliſsimas,humidiſsimaſq; eſſe illas, vel in has aſsiduo attritu calefactas,apertaſque plurimùm influere humorē dubitare licet.Prolixi itidem pili, & nigrarum auiū,quæ corpori proximiores ſunt pennæ,nigriores,in extremis verò partibus albiores fiunt: nō quòd alimentum modicum, modicuſque humor ad extremas deferatur,quo abundent corpori proximiores;ſed quòd calor itidē his multò quàm extremis ineſt robuſtior, & qui quam intulit, & quam facit tenuitatem,ſecum illam educat omnem; nō ſcilicet alba ea fiant,in quæ multa influit tenuitas, ſi à robuſtiore ea educatur calore,ſed ea modò, quibus tenuitas multa, & non is ineſt calor,qui euehere illam poſſit.Et hac ratione vel Ariſtotelis teſtimonio,animalium varij coloris pili ſub ventre albi fient:& vbi ex attritu ſellæ vlcera iumentis eueniunt, ſi ſolidentur, albus oritur pilus, natiuo ſcilicet,proprioq; partis calore debilitato, & plurimùm affluentem humorem euaporare impotente: at ſi quid apponatur, quod calorem adiuuandi,& diſcutiendi, & humidum euaporandi vim habeat,pili fient reliquis vnicolores. Et circa tempora,& omninò circa laborantia,& infirma loca pili omniū primi caneſcunt; non quòd modicus humor; nam temporalis muſculus omniū humidiſsimus;ſed quòd humiditas vbique adeſt multa, & quam imminutus,& languens calor euaporare minimè queat.Et quæ Ariſtotelis teſtimonio ſæuientibus frigoribus alba fiunt animalia, propterea omninò fiunt,quòd proprius eorum calor ab externo frigore introactus multam facit tenuitatem,& quam facit minimè educit;vt vel quæ nigrum colorem humidi copia fieri Ariſtoteli perſuaſere, ea humidi inopia fieri illum manifeſtent.

FINIS.